

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
23/220-45

Vår ref. (saksnr.):
23/4643 - 10

Saksbeh.:
Marita Bergtun, 402 11 554

Dato:
11.01.2024

Innspill til handlingsplan for deltakelse

Oslo kommune v/Byrådsavdeling for kultur og næring viser til invitasjon fra Kultur- og likestillingsdepartementet datert 24.10.2023, til å gi skriftlig innspill til departementets arbeid med en handlingsplan for å begrense de økende forskjellene innen deltakelse i kultur, idretts- og friluftslivsaktiviteter for barn og unge.

Vi takker for muligheten til å komme med innspill. Etter anmodning til departementet, har Oslo kommune fått utsatt frist til å gi innspill til 19.01.2024.

Departementet har bedt om innspill på følgende spørsmål:

- Hva er det viktigste din organisasjon/institusjon kan gjøre for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?
- Hva trenger din organisasjon/institusjon for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?
- Hvem trenger dere å samarbeide med for å inkludere enda flere barn og ungdom innen kultur-, idrett- og eller friluftslivsaktiviteter? Og hva skal til for at dere finner sammen?

For ordens skyld gjør vi innledningsvis oppmerksom på at Oslo kommune består av 15 bydeler, samt at handlingsplanens tema berører mange av kommunens ansvarsområder på tvers av ulike sektorer. Så langt det har vært praktisk mulig innenfor tidsrammene, søker innspillet å ivareta de ansvarlige sektorene og også bydelenes behov. Vi vil samtidig oppfordre departementet til at utkastet til handlingsplan sendes på bred høring når denne foreligger.

Innspill fra Oslo kommune:

Spørsmål 1: Hva er det viktigste din organisasjon/institusjon kan gjøre for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?

Fritidsklubbenes rolle i å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter

Gratis aktivitetstilbud, ulike ordninger som økonomisk støtte, tilgang til utstyr for aktiviteter o.l. bidrar til at barn og unge gis mulighet til å ha en aktiv fritid. Alle bydeler har tiltak for at utsatte barn og unge skal kunne delta i fritidsaktiviteter, og tilskuddsordninger som skal dekke utgifter til medlemskap til lag og

foreninger. Fritidstilbudene ligger også til grunn for det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet i kommunen.

Trygge og inkluderende fritidstilbud

Trygge og inkluderende fritidstilbud i barn og ungdoms nærmiljø er en viktig del av et godt oppvekstmiljø. I Oslo har det gjennom flere tiår blitt lagt vekt på å ha lokale fritidstiltak i nærmiljøene der barn og ungdom bor, framfor å sentralisere tilbudet.

I Oslo er det ca. 55 kommunale barne- og ungdomstiltak fordelt på alle bydelene, men omfanget og ressursbruk varierer. Det er bydelene selv som har ansvar for å drive og utvikle fritidstilbudene og bydelsutvalgene som avgjør lokale satsinger. Byrådet angir de overordnede satsingene for feltet. Byrådssak 189/19 Klubben vår! ligger til grunn for innsatsen i de kommunale fritidstiltakene.

Gratis tilbud

Fritidsklubber og ulike ungdomstiltak gir gratis tilbud fra junior og opp til møteplasser for de eldste ungdommene på kveld, i helgene og i feriene. Noe av fritidstiltakenes suksessfaktor er at tilbudet er gratis og forutsigbart.

Fritidskort

Fritidstiltakene skal være attraktive møteplasser som møter målgruppen barn og unges behov. Oslo kommune vil lage en fritidskortordning som sikrer at alle barn og unge, uavhengig av foreldrenes inntekt, kan delta på fritidsaktiviteter.

Bymiljøetaten

Bymiljøetaten forvalter og utvikler viktige aktivitets- og rekreasjonsområder for barn og unge i Oslo, slik som anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet, parker, byrom, øyene i Oslofjorden og store deler av marka. Bymiljøetaten leier også ut arealer i forbindelse med aktivitets- og kulturarrangementer og driver besøksgårder. I tillegg har Bymiljøetaten tilskuddsordninger rettet mot etablering eller utvidelse av private idrettsanlegg og støtte til aktiviteter innen friluftsliv. De viktigste virkemidlene Bymiljøetaten har for inkludering av barn og unge er å drifte og utvikle anlegg, forvalte tilskuddsordninger og å leie ut lokaler og utearealer.

Undersøkelsen Ung i Oslo (2023) viser store forskjeller i det fysiske aktivitetsnivået til barn og unge i Oslo. Ungdom i vestlige bydeler er mer aktive (91%) enn ungdom i østlige bydeler (64%), og andelen som er fysisk inaktive er omtrent tre ganger så høy i enkelte østlige bydeler, sammenlignet med enkelte vestlige bydeler. Det er langt flere barn og unge (6-19 år) per idrettsanlegg i Oslo sammenlignet med Norge for øvrig. I tillegg vet vi at barn i indre by bruker parker mer enn barn i ytre by, hvor det er lengre avstand mellom parkene og flere boliger med hage eller lekeplasser i boligområder. For å inkludere enda flere barn og unge i idretts-, kultur og friluftaktiviteter bør det i større grad bygges anlegg for idrett, egenorganisert fysisk aktivitet og friluftsliv i nærmiljøene - særlig i områder hvor ulikhetene er mest fremtredende.

Bymiljøetaten gir årlig tilskudd til idretts-, naturvern- og friluftorganisasjoner som arrangerer aktiviteter for barn og unge. Enkelte aktiviteter er tilrettelagt for barn og unge generelt, andre er målrettet til områder i kommunen med store levekårsutfordringer. Hensikten med støtten er å redusere barrierer som informasjon, reiseavstand og utstyr, og kan inkludere utlån av utstyr.

Oslo idrettskrets fordeler, på oppdrag fra Oslo kommune, bruksrettigheter i kommunale idrettshaller etter kl. 16:00 på hverdager, og i helger. Dette gjøres gratis/vederlagsfritt til organisert idrett. Bymiljøetaten leier også rimelig ut kommunale bygg samt hytter i skogen, på øyene og i strandsonen til organisasjoner som jobber for å fremme friluftsliv blant barn og unge - blant annet til speidere.

Kulturetaten

Barn fra barnehage og tom. videregående skole mottar en rekke kulturopplevelser gjennom Oslo kommune, gratis og tilgjengelig for alle. Kulturetaten forvalter tilskuddsordningen «Kultur i barnehage»

som er finansiert med kommunale midler, og Utdanningsetaten forvalter "Den kulturelle skolesekken" som er statlig finansiert. Begge ordningene sikrer mangfold og tilgang på kultur, uavhengig av bosted i byen og sosiale forskjeller. Hvert år avsettes 0,4 % av kommunens investeringsbudsjett til kunst i kommunens offentlige rom. På ca. 150 kommunale skoler og 300 barnehager har barn og unge direkte tilgang til kostnads- og terskelfrie kulturopplevelser av høy kvalitet uavhengig av sosioøkonomiske forskjeller og geografisk tilhørighet.

Deltakelse i kulturskolen kan legge grunnlaget for kunst- og kulturutøvelse som voksen. Alle Oslos bydeler har et kulturskoletilbud, men det er store ulikheter mellom bydelene i dekningsgraden for kulturskolene. Det har vært i perioden 2019 til 2023 vært gjennomført en vellykket pilot i samarbeid mellom kulturskolen og AKS, om å styrke antall kulturtilbud for elever i AKS. Evalueringen viser at ordningen har ført til at flere barn har fått kulturskoleopplæring i AKS-tiden.

Kulturetaten ser det som svært viktig å jobbe aktivt med hva som kan være barrierer for deltakelse i kulturaktiviteter, og hvordan disse kan reduseres. Det at foreldre i liten grad deltar aktivt i sitt nærmiljø, utgjør ofte en barriere for barns bruk og deltakelse i kultur- og fritidstilbud. Det er derfor viktig å bygge relasjoner med foreldrene, og å involvere dem slik at de blir kjent med ulike aktiviteter og hvordan disse organiseres. Her kan kommunen bidra både som tilrettelegger og samarbeidspartner.

Kulturtilbudene må oppleves relevant for brukerne og nå nye brukergrupper. I dette ligger også et behov for å vite hvem som ikke er brukere av tilbudene og hvorfor. Det er viktig å sikre et mangfold i tilbudene som inkluderer både tradisjonelle fag, kombinert med dagens kulturuttrykk som tar opp i seg hva barn og ungdom er opptatt av. Det er nødvendig med et økt fokus på mangfold i rekrutteringen slik at også ansatte i større grad er representative for befolkningen, og at ansatte har mangfoldskompetanse.

Erfaringer tilsier at gratis aktiviteter øker deltakelsen betydelig. Gratistilbud og introduksjonskurs i ulike kunst- og kulturuttrykk kan få barn og unge til å oppdage mangfoldet av aktiviteter som tilbys i et fellesskap med andre, og senke terskelen for å besøke og delta i tilbud på museer, kunstinstitusjoner, kulturskolen m.v. Dette kan også fungere som en videre rekruttering inn i øvrige tilbud både i kommunal og frivillig regi.

Munchmuseet

Alle 7. klassinger i Oslo besøker Munchmuseet gjennom Den kulturelle skolesekken. Museet jobber aktivt med å utvikle et fritidstilbud til ungdommer innenfor rammen av MUNCH Ung. I tett relasjon med ungdommene selv, tilbyr museet et program med utgangspunkt i deres interesser. Dette skjer blant annet gjennom en samskapingsprosess, hvor en gruppe ungdommer ansettes av museet og jobber med museet over tid for å planlegge og gjennomføre arrangementer for sine jevnaldrende. Samarbeidet gir unik kunnskap om ungdommenes behov, samtidig som det skaper en tilhørighet til institusjonen for de som er en del av det. Museets mest langsiktige mål i arbeidet med ungdommer, er å synliggjøre kulturfeltet og museet som en fremtidig arbeidsplass. Bred rekruttering til feltet er avgjørende for å kunne utvikle et program som er relevant for mange også i fremtiden.

Deichman

Barn og unge er en prioritert målgruppe for Deichman bibliotek. Det nye hovedbibliotek har etablert seg som særlig viktig for barn, unge og barnefamilier fra hele Oslo, og har et høyt besøk gjennom hele uken. Lesefrø er et samarbeid mellom Deichman og barnehager i Oslo, som sikrer barnehagebarn mer likeverdig tilgang til bøker og andre medier. Mange barn og unge blir kjent med biblioteket, og får tilgang på bøker og lesing gjennom barnehage og skole. Godt samarbeid mellom barnehagen og biblioteket påvirker også de foresattes interesse for bøker og bruk av biblioteket. Det er stor deltakelse fra skoler og barnehager med besøk i bibliotekene.

Deichman tilbyr også ungdomsjobber, et bredt aktivitetstilbud til barn og unge og har etablert ungdomsråd, for å sikre eierskap, medvirkning og motiverende deltakelse på barn og unges egne premisser.

Sikre god og oppdatert kunnskap om barn og unge i Oslo

I en nasjonal handlingsplan for å begrense de økende forskjellene innen deltakelse i ulike fritidsaktiviteter, ser kommunen det som viktig å løfte frem fritidsklubbenes og ungdomstiltakenes betydning for å fremme integrering og fellesskap, og for å redusere levekårsforskjeller.

Oslo kommune er opptatt av at arbeidet i fritidssektoren skal være kunnskapsbasert, og med trygge og kompetente ansatte. De ansatte i ungdomstiltakene er lokalkjent og mottar kompetansehevede tiltak både gjennom bydelene og gjennom byomfattende kurs og seminarer.

Oslo kommune er positiv til utprøving av modeller og tiltak med mål om å inkludere enda flere barn og ungdom i ulike fritidsaktiviteter. Oslo kommune samarbeider med Ungdata-sekretariatet hos NOVA, OsloMet og KoRus Oslo om utgivelse av Ung i Oslo-rapporter hvert 3. år. Ung i Oslo-undersøkelsene er en viktig kunnskapskilde om barn og ungdoms oppvekst, hvordan de har det, og hva de gjør på fritiden sin. Undersøkelsene gir et nødvendig kunnskapsgrunnlag om forhold som viktige utviklingstrender, sosiale forskjeller knyttet til familienes sosioøkonomiske situasjon og bydelstilthørighet.

Det finnes mer kunnskap om økonomiske barrierer og kostnader i idretten enn innenfor kultur og friluftaktiviteter, og det er derfor behov for å styrke kunnskapen om sistnevnte.

Spørsmål 2: Hva trenger din organisasjon/institusjon for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?

Oslo kommune vil at flere barn og unge skal ha mulighet til å ha en aktiv fritid på ulike arenaer.

Tilskudd

Stat og kommune spiller en viktig rolle som støttespiller og tilrettelegger for sivilsamfunnet og å tilrettelegge for samarbeid om å inkludere flere. Tilskudd og gode rammevilkår er virkemidler både for kommuner og frivillig sektor for å jobbe godt med inkludering. Staten kan bidra til å styrke kommunenes og frivillig sektors arbeid blant annet gjennom å sikre stabile, enklere og mer koordinerte tilskuddsordninger tilpasset lokale behov.

Økt tilskudd til idretts- og friluftslivsorganisasjonene vil kunne få flere barn og unge i aktiviteter. Samtidig kan det være nyttig å evaluere hvorvidt innretningen på de eksisterende tilskuddsordningene i tilstrekkelig grad imøtekommer barn og unges behov, og når de man særlig ønsker å inkludere, og utforske om det finnes andre måter å fordele eller målrette midlene.

Bufdir-ordningen:

Tilskudd til inkludering av barn og unge ble endret i 2022, da flere tilskuddsordninger ble slått sammen. I Oslo kommune blir bydelene regnet som egne kommuner og søknader om byomfattende tiltak går via Byrådsavdeling for sosiale tjenester. Søknad om tiltak i regi av kommunen går som en samlet søknad til Bufdir. Kommunen rangerer søknader fra organisasjoner, der ungdomsråd skal være involvert og politisk ledelse vedtar rangeringen. Etter omleggingen i 2022 fikk bydeler i Oslo redusert tilskudd til kommunale tiltak, da levekårsutfordringer ikke ble tillagt like stor vekt. I noen tilfelles ble tildelingen til organisasjoner økt med omleggingen. Bydeler i Oslo vest fikk økt tilskudd, da størrelsen på ungdomsbefolkningen ble tillagt større vekt.

Dersom kommunen selv får fordele hele tilskuddet, vil man oppnå større forutsigbarhet, og tilskuddet vil sees bedre i sammenheng med lokale tiltak og utfordringer. Det vil også gi en ryddigere prosess for de byomfattende kommunale tiltakene, der regelverket i dag ikke passer overens med Oslo kommunes styringslinjer. De objektive kriteriene som legges til grunn for fordelingen, bør se hen til levekårsutfordringer i befolkningen som et viktig fordelingskriterium. Om saksbehandlingen av tilskuddet legges til kommunene, bør også ressurser til dette overføres fra statlige myndigheter.

Økt handlingsrom i støtteordninger knyttet til å koordinere og tilrettelegge for frivillig aktivitet

Staten kan spille en viktig rolle i å styrke robustheten i rammebetingelsene for kommunal og frivillig sektor. Det er behov for å styrke kommunenes kapasitet knyttet til koordinering og tilrettelegging av frivillig aktivitet, som kan gjøres ved å styrke finansieringen og gi kommunene et større handlingsrom. Da Oslo kommune spilte inn til den nye ordningen for frivilligsentraler i 2020, ble staten gjort oppmerksom på ulikheten i fordeling av ressurser. I 2020 hadde Oslo kommune 32 frivilligsentraler fordelt på 15 bydeler og over 694 000 innbyggere. Dette betød at hver frivilligsentral i Oslo tilrettelegger for gjennomsnittlig 21 688 personer, samtidig som mange små kommuner har flere frivilligsentraler fordelt på færre innbyggere.

Den opprinnelige intensjonen med overføring av frivilligsentraler til kommunene, var å tilpasse ordningen lokale behov. I Oslo kommune ser vi at de mest utsatte områdene ofte mangler den koordinerende tilretteleggingen som en frivilligsentral kan representere. De mest utsatte områdene er også gjerne de som ikke har slike strukturer på plass. Staten har en mulighet til å styrke innsatsen ved å gi kommunene større handlingsrom, og ved å gi midler basert på befolkningstall og levekårutfordringer.

Systemer og digitale løsninger for informasjon og inkludering

Ikke alle barn og unge er kjent med hva slags tilbud som finnes i eget nærmiljø, og kan ha behov for informasjon om målgruppe, åpningstider, aldersgrenser mv. For å inkludere enda flere barn og ungdom til å delta på fritidsaktiviteter, må tilbudene være tilgjengelige og gjøres kjent for målgruppen og deres foresatte. For å finne de rette kanalene for informasjon og formidling av hvilke aktiviteter og tilbud som finnes i lokalmiljøet, er det viktig at barn og ungdom er involvert. Universell utforming både av fysiske lokaler, og informasjonen om tilbudene, bidrar til å legge til rette for at alle barn og unge kan få delta i fritidsaktiviteter i sitt nærmiljø.

Både på statlig og kommunalt nivå er det behov for å gode tekniske løsninger som kan bidra i dette arbeidet. Blant annet knyttet til å formidle informasjon om tilskudd/aktivitet, håndtering av påmelding/samordning med frivillig sektor, dekning av utgifter for å delta osv. Det er ønskelig at man ser statlig og kommunalt arbeid på dette området i sammenheng, og også vurderer om staten kan dele tekniske løsninger med kommunene, slik at man kan samordne informasjon og også støtte kommunene ved å tilby gode løsninger. Dette kan for eksempel gjelde for eksisterende portaler som Tilskudd.no, men også knyttet til andre tekniske løsninger for å formidle informasjon og kontakt på dette området.

Fritidsklubb

Oslo kommune vil at unge skal ha tilgang på fritidsklubb, blant annet gjennom lengre åpningstider. Tilgang til fritidsklubber og aktiviteter gir alle mulighet for deltakelse og utvikling, og er en viktig arena for å styrke barn og unges levekår.

Kulturtilbud

De samme kulturproduksjonene som turnerer barnehage og skole på dagtid, kunne vært vist på skoler eller andre arenaer for hele lokalmiljøet om ettermiddagen. Eksempel på tiltak som gjelder så vel kunstprosjekt som øvrige kulturaktiviteter generelt, er å styrke formidlingsarbeidet sammen med barnehager og skoler, initiere satsninger og ha dialogbaserte prosjekter der barn er aktive deltakere. Videre kan man utvikle kunnskapsprosjekter og kulturaktiviteter i bydeler med høy forekomst av barnefattigdom. En øremerking av midler til gratis aktiviteter til barn og unge vil gjøre det enklere å gjennomføre aktiviteter og formidlingstiltak rettet mot utjevning av sosiale ulikheter, og for å øke sosial mobilisering og tilgang til kunst og kulturopplevelser for barn og unge. Det er behov for et styrket arbeid med tilrettelagte aktiviteter slik som tilbud innenfor det terapeutiske feltet i ulike kunstformer.

Munchmuseet mener at tilbudet til barnehage og skole gir viktige kultur møter i seg selv, men er også viktige for å skape en generell interesse for museets tilbud. Det er her museet har størst potensial for å nå «alle». Dialog og ulike former for samskaping med både barn og unge er videre sentralt for å lykkes med å nå bredere ut. Dette arbeidet krever ressurser og satsning over tid for å lykkes. Det er en utfordring at mye av arbeidet, blant annet av økonomiske årsaker, er organisert som prosjekter med

manglende langsiktighet. For hele kulturfeltet er kunnskap om publikum avgjørende, både gjennom kvalitative og kvantitative undersøkelser.

Munchmuseet ser at de som oftest besøker museet på fritiden gjerne er barn av foreldre med høy utdanning, god økonomi og med lik sosiokulturell bakgrunn. Museet mener at et tilbud som er utviklet i enda tettere relasjon med målgruppen eller institusjoner/organisasjoner som allerede når bredere ut, kan bidra til å inkludere flere. Det ligger også et potensiale i å flytte museets tilbud ut av huset – dit folk bor og lever sine liv. For mange er reisevei en reell barriere. Tilbudet gjennom MUNCH Ung er gratis, og de som deltar får gratis inngang til museets utstillinger i etterkant. Men også her er reisevei og reisekostnaden en barriere for besøk. Et mulig tiltak er å tilby gratis kollektivtransport for dem som har billett til et kulturarrangement.

Videre er det behov for økt kunnskap om inkluderings tiltak, da det er mangelfull forskning både nasjonalt og internasjonalt på hva som er effektive tiltak. Ett eksempel er kulturkort, som bør testes ut i større skala for å kunne vurdere effekten av tiltaket. Munchmuseet har tatt initiativ til et samarbeid med flere kulturinstitusjoner i nærområdet om å måle samfunns effekten av ungdomstilbudet. Prosjektet kan løftes til å romme enda flere aktører i det norske kulturfeltet.

Spørsmål 3: Hvem trenger dere å samarbeide med for å inkludere enda flere barn og ungdom innen kultur-, idrett- og eller friluftslivsaktiviteter? Og hva skal til for at dere finner sammen?

Behov for nettverk og kunnskapsdeling mellom større byer

For Oslo kommune og flere av de større byene, er det særlige storbyutfordringer i arbeidet med å inkludere flere barn og unge. Det er behov for kunnskap knyttet til hvordan man skaper gode systemer for å håndtere dette i større byer, samt erfaringsutveksling mellom større byer i Norge og internasjonalt, særlig på nordisk nivå. Det er ønskelig at handlingsplanen også tar høyde for å håndtere storbyutfordringene knyttet til inkluderingsarbeidet, for eksempel gjennom å støtte kunnskapsinnhenting eller nettverks- og erfarings samlinger.

Behov for kunnskap og samordnet innsamling av nye og eksisterende data

Oslo kommune ser det som viktig å jobbe kunnskapsbasert på dette området, og ønsker å understreke viktigheten av å gi kommunene handlingsrom til å jobbe med forskning og utvikling. Oslo kommune er f.eks. med i forskningsprosjektet *Inkludering av barn og unge i organiserte fritidsaktiviteter* sammen med blant annet Institutt for samfunnsforskning og NOVA. Vi ser at det er et behov for mer kunnskap om hvordan man jobber med dette i større byer.

Det er også behov for å se nærmere på hvordan man bedre kan samordne innsamling av data på dette området. Oslo kommune synes forslaget til Institutt for samfunnsforskning om å vurdere behovet for et databasesystem er interessant. I forskningsprosjekter ser vi at datagrunnlaget ofte forholder seg til tall på kommune og bydelsnivå, mens erfaringen er at man ofte har behov for data på et lavere nivå for å kunne følge effekten av lokale innsatser mer systematisk.

Oslo kommune har også merket seg Institutt for samfunnsforskning sitt forslag om at det kan være hensiktsmessig å skille på to ulike strategier: en for inkluderende fritidsaktiviteter og en for å inkludere de mest sårbare barn og unge.

Samarbeid generelt

Oslo kommune ser et stort potensial i bedre koordinering og et bredt samarbeid mellom kultursektor og andre sektorer som idrett, friluftsliv, skole, helse, frivilligheten mv., samt mellom profesjonelle kulturaktører og kulturfrivilligheten. Imidlertid krever dette ressurser og finansiering. Når det gjelder tilgjengeligheten til kunst og kultur ser vi også et behov for en tettere relasjon mellom kultursektoren og ulike interesseorganisasjoner, for å kunne utvikle tilbud for barn og unge som ikke finner seg til rette innenfor ordinære tilbud, f.eks. svaksynte/blinde og døve.

Vennlig hilsen

Elisabeth Storaas Heggen
ass. kommunaldirektør

Grete Cecilie Knudsen
seksjonssjef

Kopi til:

Bymiljøetaten

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel

Byrådsavdeling for sosiale tjenester

Kulturetaten

Munchmuseet